

Ruth Wodak ve Söylem-Tarihsel Yaklaşım: Uygulama Örnekleri Üzerinden Bir Değerlendirme

Ruth Wodak and the Discourse-Historical Approach: An Assessment Based on Application Examples

Gülistan Elmacıoğlu¹

ÖZ

Söylem Tarihsel Yaklaşım, söylemsel pratiklerin tarihsel bağlamda ve politik alanda art zamanlı değişimini incelemektedir. Bu inceleme ırkçı, ayrımcı, antisemitist, göçmen-karşıtı, cinsiyetçi ve etnik kimlikleri dışlayıcı söylemlerin tarihsel ve sosyo-politik bağlamda ilişkili olduğu alt başlıklarla birlikte, çoklu metin türleri üzerinden analiz edilmesine dayanmaktadır. Söylemin bileşenleri olarak metinler ideolojik anlamı söylemsel stratejilerle dilbilimsel düzeyde kurmaktadır. Bu stratejilerle inşa edilen söylem dilin anti-demokratik yapısını örgütlemektedir. Bu nedenle dilin demokratik, eşit, adil ve özgürleştirici iletişimsel eylemi kurması için Söylem Tarihsel Yaklaşımı eleştirel söylem analizlerinde kullanmak önem taşımaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada amaç, Eleştirel Söylem Analizi içinde yer alan Ruth Wodak'ın "Söylem Tarihsel Yaklaşımı"nın temellerini, metodolojisini ve söylemsel stratejilerini öncelikle kuramsal boyutlarıyla anlatmak, analiz yönteminin nasıl uygulandığını açıklamak ve uygulama örnekleri üzerinden değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada Wodak'ın analiz yönteminin nasıl uygulandığı anlatılmış ve aynı zamanda ulusal literatürde Ruth Wodak'ın Söylem Tarihsel Yaklaşımını ve analiz yöntemini uygulayan araştırma makaleleri ile yaklaşımın ele alındığı derleme makaleler ortaya çıkarılmıştır. Tarama sonucunda 10 araştırma makalesinin Söylem Tarihsel Yaklaşımın analiz yöntemini söylemsel stratejiler üzerinden uyguladığı ve yaklaşımı betimsel tarzda ele alan derleme niteliğinde 4 makalenin olduğu bulgulanmıştır. Böylelikle Ruth Wodak'ın Söylem Tarihsel Yaklaşımının analiz yöntemini hem kuramsal olarak hem de pratik olarak nasıl uygulandığını anlatan bu çalışmanın ulusal literatüre katkı sunması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: söylem, söylem analizi, eleştirel söylem analizi, Ruth Wodak, söylem tarihsel yaklaşım

ABSTRACT

The discourse-historical approach (DHA) looks at how discursive practices have changed throughout time in political and historical contexts. This analysis is based on analyzing racist, discriminatory, antisemitic, anti-immigrant, sexist, and ethnically exclusionary discourses across multiple text types, alongside their subheadings in the historical and sociopolitical context. Texts use discursive tactics to establish ideological meaning at the linguistic level as components of discourse. The discourse constructed using these techniques arranges the language's anti-democratic framework. For this reason, applying DHA in critical discourse analysis is crucial for language to establish democratic, equal, fair, and liberating communicative activity. The purpose of this study is to clarify the theoretical underpinnings, methodology, and discursive strategies of Ruth Wodak's DHA, which is a component of critical discourse analysis. The study also aims to explain how analytical method is applied

¹Haliç Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: G.E. 0000-0002-5209-3187

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Gülistan Elmacıoğlu,
Haliç Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E-mail: gulistanelmacioglu@halic.edu.tr

Başvuru/Submitted: 29.01.2024

Revizyon Talebi/Revision Requested: 05.03.2024

Son Revizyon/Last Revision Received: 14.03.2024

Kabul/Accepted: 24.03.2024

Atıf/Citation: Elmacıoğlu, G. (2024). Ruth Wodak and the discourse-historical approach: an assessment based on application examples. *4. Boyut Journal of Media and Cultural Studies - 4. Boyut Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 24, 1–20.
<https://doi.org/10.26650/4boyut.2024.1428072>

and to provide examples of this. With this objective in mind, the study elucidates the application of Wodak's analytical method while simultaneously revealing research papers that have utilized her DHA and analytical method in the Turkish national literature, as well as compilation pieces deliberating on the approach. In accordance with the scan results, the study presents 10 research articles that have used discursive strategies to apply the DHA analytical method four compilation pieces that have provided a descriptive treatment of the approach. In order to add to the national literature, this study describes the theoretical and practical applications of Wodak's analytical method.

Keywords: discourse, discourse analysis, critical discourse studies, Ruth Wodak, the discourse historical approach

Extended Abstract

Critical discourse analysis is a set of approaches and methods that focus on the relationships among text, meaning, and social reality. Meanings vary across such units as social classes, minority groups, governments, and interest groups. Messages, dialogues, and discourses systematically woven with speeches that construct social reality negotiate and transform series of texts (e.g., newspaper articles, news, photographs, novels, interviews, poems, field notes, social media posts) in which the ongoing asymmetric struggles between them continue.

The discourse-historical approach (DHA) is included in critical discourse analyses. The first study to use this approach was based on the analysis of antisemitic stereotypical linguistic expressions of former UN Secretary-General Kurt Waldheim during the Austrian Presidential campaign in 1986, where his national-socialist ideas were revealed in public discourse. Ruth Wodak has talked about the four features of DHA, the foundations of which were laid with this research project, and according to her, linguistic analyses are combined through historical, political, sociological, theoretical, and methodological approaches thanks to these features. These features describe DHA as interdisciplinary, focused on social problems, based on research practice, and involving ethnography methodologically. Wodak et al. (2009) analyzed the European Union's (EU) anti-immigrant discourses, the decision-making processes based on identity politics in EU institutions, Austria's post-war discursive construction of the anti-Romanian national identity, and its right-wing political discourses.

By using DHA to analyze the relevance and relationship of texts and discourses with the historical and sociopolitical contexts, Ruth Wodak has shown the anti-democratic nature of language, the ideological pattern of equal and unjust discourse, and how it turns into a racist, discriminatory, and exclusionary oppression device to be used against certain social groups. According to Ruth Wodak (2001), the practice of racism, discrimination, and exclusion reveals itself discursively. Racist ideas and beliefs are constantly reproduced through discursive genres. In this way, discriminatory and exclusionary practices are prepared and published through discourse, and these discourses are legitimized. Political discourses in which the other is negated are established through the strategic use of certain linguistic stigmas. The implications, implicit causalities, assumptions, allusions, and syntactic linguistic distortions revealed in the rhetoric of right-wing populist politicians contain hidden meanings.

The questions DHA aims to answer in written, visual, or speech-based texts as parts and components of discourse involve how social actors; social problems, events, facts, and issues; processes; and stigmatized groups presented as negative others are named, as well as what positive or negative qualities are attributed to these groups; how the claims, assumptions, or propositions established when approaching these groups, subjects, actors, and events are legitimized; and what ways of intensifying or mitigating the implicit or explicit expressions in linguistic or extra-linguistic indicators occur. Considering these questions, DHA has determined five strategies for analyzing the nominative, predicative, argumentative, framing, and intensifying or mitigating expressions of discursive practices in linguistic structure. Language tools (e.g., metaphorical expressions, stereotyped judgments, analogies, clichés) are used in discourse to develop these methods. Language tools are what make up the practice of inclusion and exclusion and how a discourse represents a *positive us* and *negative other*. Both Wodak's anti-immigrant writings and sample studies from the national literature have been used to describe and assess how discursive techniques and linguistic tools are used in historical and political analyses regarding a given problem. This evaluation is significant because it highlights language's anti-democratic nature, the ideological underpinnings of unfair and unequal discourse, and how it evolves into a racist, discriminatory, and exclusionary tool of oppression against particular social groups. DHA and its analytical method should be widely used to arrange the fair and equitable use of language. One of the limitations of this study is its focus on articles from the Turkish national literature that explain the DHA methodology or employ its analytical method. Consequently, examining the use of DHA in these theses will add to the Turkish national literature.

Giriş

Eleştirel Söylem Analizi’nde dil sosyal bir pratik olarak ele alınır ve dil kullanımının tarihsel ve toplumsal bağlamına odaklanılır. Söylem analizlerinin eleştirel sosyal teoriyle ilişkisi ve disiplinlerarası niteliği Ocak 1991’de Amsterdam Üniversitesi’nde bir sempozyumda bir araya gelen Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen and Ruth Wodak’ın çalışmalarını eleştirel söylem çalışmaları olarak yeni bir okul ya da paradigma olarak adlandırmalarına uzanmaktadır. Sözü edilen araştırmacıların yaklaşımlarının belirgin farklarına rağmen, uzlaştıkları hususlar eleştirel söylem çalışmalarının toplumsal sorunlara odaklı, disiplinlerarası ve eklektik metodolojiyi sentezlemesidir. Eleştirel Söylem Analizi yazılı, sözlü ya da görsel metinlerdeki göstergesel verilerin sistematik analiziyle ideoloji ve gücün açığa kavuşturulmasını amaçlamaktadır (Wodak ve Meyer, 2009, s.13). Toplumsal eylemin bir formu olarak dilin yazılı veya sözlü kullanımı “söylem” olarak tanımlanır ve söylemin sosyal bir eylem olarak tanımlanması, belirli bir söylemsel olayın belirli durumlar, kurumlar ve toplumsal yapılarla arasındaki diyalektik ilişkiselliğini işaret etmektedir (Wodak ve Meyer, 2009, s. 16). Söylemsel olaylar toplumsal yapıları, kurumları ve durumları biçimlendirir ama aynı zamanda onlar tarafından inşa edilir. Söylem sosyal olarak kurucudur ve toplumsal olarak şekillendirilmiştir; böylelikle durumları, bilgiyi, kimlikleri ve insanlar arasındaki ilişkileri yapılandırmaktadır. Statükonun sürdürülmesine hizmet edebildiği gibi dönüştürülmesine de aracılık edebilmektedir. Toplumsal sınıflar, kadınlar ve erkekler, etnik/kültürel çoğunluklar ve azınlıklar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin yeniden üretilmesine yardımcı olan söylemsel pratiklerin insanları konumlandıran ve temsillerini yaratan büyük ideolojik etkileri olabilmektedir (Fairclough and Wodak 1997’den akt. Wodak ve Meyer, 2009, s.16.).

Her toplumsal eylem ya da etkinlik, belirli toplumsal koşulları ve ilişkileri devam ettiren bir metin olarak okunabilmektedir. Eleştirel Söylem Analizi bu bağlamda kuramsal ve metodolojik katkılarıyla toplumsal gerçekliğin hiyerarşik ve dille inşa edilen yapısının anlaşılması adına işlevseldir. Eleştirel Söylem Analizi, metin, anlamlar ve toplumsal gerçeklik arasındaki ilişkilere odaklanan bir yaklaşımlar/yöntemler bütünüdür. Anlamlar toplumsal sınıflar, azınlık grupları, hükümetler, çıkar grupları vb. arasında süregiden asimetrik mücadelelerin devam ettirdiği bir dizi metin (gazete yazıları, haberleri, fotoğraflar, romanlar, görüşmeler, şiirler, alan notları, sosyal medya paylaşımları vb.) ve belirli metinler, mesajlar, diyaloglar ya da konuşmalarla sistematik örülmüş söylemler aracılığıyla müzakere edilerek, dönüştürülerek toplumsal gerçekliği inşa etmektedir (İnceoğlu vd., 2014, ss.103-115). Belirli bir durumda ve tarihsel anda, sosyal aktörlerin neyi kime söylediği ya da ne yazdığı; söylemin üretimine ve araçlarına kimin erişiminin olduğu ve “sembolik elitlerin” asimetrik güç ilişkilerindeki rolleri sorgulanmaktadır (İnceoğlu vd., 2014).

Bu çalışmada Eleştirel Söylem Analizi’nde Ruth Wodak’ın Söylem Tarihsel Yaklaşımı, yaklaşımın kuramsal temelleri, metodolojisi ve analiz yöntemi uygulama örnekleri üzerinden değerlendirilmektedir. Ulusal literatürde Söylem Tarihsel Yaklaşımı analiz yöntemi olarak

kullanan araştırma makaleleri veya yaklaşımı betimsel tarzda inceleyen derleme makaleler, Dergipark sisteminde, “eleştirel söylem analizi”, “Ruth Wodak” ve “söylem tarihsel yaklaşım” terimleri aratılarak ve iletişim çalışmaları ya da iletişim bilimleri dergileri sınırlaması yapılarak taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda Ruth Wodak ve yaklaşımını anlatan (4 adet derleme makale) ya da bu yaklaşımı kullanarak analizler yapan (10 adet araştırma makalesi) makale çalışmaları ortaya çıkarılmıştır.¹ Bu çalışmalarda Söylem Tarihsel Yaklaşımın kuramsal boyutta nasıl ele alındığı ve analiz yönteminin nasıl uygulandığı incelenmiştir.

Söylem Tarihsel Yaklaşım: Ana Hatlar

Söylem tarihsel yaklaşım eleştirel söylem çalışmaları ya da analizi içerisinde yer almaktadır. Bu yaklaşımın kullanıldığı ilk araştırma Ruth Wodak vd. tarafından yapılan BM Eski Genel Sekreteri Kurt Waldheim’in 1986 yılında Avusturya Başkanlık kampanyasında nasyonal-sosyalist düşüncelerinin kamusal söylemde açığa çıktığı Yahudi-karşıtı basmakalıp dilsel ifadelerinin analizine dayanmaktadır. Bu araştırma projesiyle birlikte temelleri atılan söylem tarihsel yaklaşımın dört özelliğinden bahseden Ruth Wodak’a göre, bu özellikler sayesinde dilsel analizler tarihle, politikayla, sosyolojiyle, teorik ve metodolojik yaklaşımlarla birleştirilmiştir. Bu özellikler yaklaşımın, disiplinlerarası, toplumsal sorunlara odaklı, araştırma pratiğine ve uygulamaya dayalı ve metodolojik olarak etnografiyi içermesini betimlemektedir. Wodak vd. AB’nin göçmen karşıtı söylemlerini, AB kuruluşlarındaki kimlik politikalarına dayalı karar alma süreçlerini, Avusturya’nın savaş sonrası Romanya karşıtı ulusal kimliğin söylemsel inşasını ve sağ- kanat siyasal söylemleri, AB’nin hafıza politikaları ve Avrupa kimliği üzerine ulusötesi projelerini söylem tarihsel yaklaşımın ilkelerine dayalı olarak analiz etmişlerdir. Bu çalışmaların neticesinde 1996’da Wittgenstein Ödülü’ne layık görülen Ruth Wodak, araştırmalarına Viyana’da kurduğu “Söylem, Politika, Kimlik” Araştırma Merkezi’yle daha kapsamlı şekilde devam etmiştir. Irkçılık ve ayrımcılık

1 Bu çalışmalar, Turgut ve Çakır (2023)’in “Drop Turkey from NATO now”: Construction of Anti-Türkiye Discourse in the U.S. Public Opinion” adlı çalışması, Saf (2023)’in “Höristik Karar Alma Sürecinin Popülizm 2.0’deki Kullanımı: Donald Trump’ın Tweetleri Üzerine Bir Analiz” makalesi, Çetin (2022)’in “Nazi Sinemasında Nefret Söyleminin İnşası: “Der Ewige Jude” Propaganda Filmi Üzerine Bir İnceleme” makalesi, Şen ve Yenigün Altın (2020)’in “Sosyal Medyada Popülist Söylemler: 31 Mart 2019 Yerel Seçim Sürecinde Adayların Twitter Gönderilerinin Analizi” adlı çalışması, Küçükşakarya (2020)’nin “Habertürk ve Yeni Akit Gazetelerinde Yükleme Stratejileri: Söylem tarihsel Yöntem Temelli Bir İnceleme” makalesi, Aşkın (2017)’in “Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31 Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu” adlı çalışması, Orçin (2023)’in “Milliyetçi Politik Aktörlerin 2023 Tahayyülü: Türkçün Gazetesinde Milliyetçi Söylem” makalesi, Efe (2018)’nin “Critical Discourse Analysis Of Discourses On And Around Coup D’état In Turkish Newspapers” makalesi, Güngör (2020)’ün “Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması ve Eleştirel Söylem Analizi” adlı çalışması, Çakmak ve Bilişli (2019)’nin “İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak”, makalesi, Şah (2020)’in “Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar” adlı derleme çalışması, Danış (2021)’in “Gazete Köşe Yazısı Söylemi Kapsamında Yeni Baro Düzenlemesi: Söylem tarihsel Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çözümleme” makalesi, Şenel (2017)’in “Biz Büyük Bir Aileyiz”: Türkiye’de Devlet Söyleminde ‘Makbul’ Kadınlık ve Aile” adlı çalışması, Aydın ve Ercan (2022)’in “Gazete Köşe Yazısı Söyleminde Yükleme Stratejileri: Söylem Tarihsel Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çözümleme” makalesi ve Danış ve Ercan (2019)’in “Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları” adlı makale çalışması Ruth Wodak, söylem tarihsel yaklaşım ve yaklaşımın analiz metodunun uygulandığı çalışmalar veya derleme çalışmaları olarak ulusal literatüre kazandırılmıştır.

söylemlerinin biçimlerinin benzerliğine vurgu yapan Wodak'a göre, damgalanmış gruplara yapılan ayrımcı söylemlerin içerikleri belirli ortamlara ve dönemlere göre değişebilmektedir (Wodak vd., 2009; Wodak, 2015, s.1).

Söylem tarihsel yaklaşımının Avusturya'nın savaş sonrası Yahudi karşıtlığı üzerine söylemlerinin analiziyle başlayan ilk çalışmadan sonra, yaklaşımı geliştirdiklerini dile getiren Wodak, on temel ilkenin bu yaklaşımı özetlediğini aktarmaktadır:

1. Söylem tarihsel yaklaşım teorisini, yöntemi, metodolojisi, araştırma pratiği ve uygulamayı sentezleyen disiplinlerarası bir yaklaşımdır.
2. Bu yaklaşım toplumsal sorunlara odaklanmaktadır.
3. Araştırma yürütülen konunun daha açıklayıcı ve anlaşılır olması için çeşitli kuramlar ve yöntemlerin entegrasyonu söz konusu olabilmektedir.
4. Araştırma konusunun bütünsel bir analizi için çalışma içeriden bakışı zorunlu kılan saha çalışmaları ve etnografiyle desteklenmektedir.
5. Araştırma teori ve ampirik veriler arasında dönüşümlü hareket edilmesini gerektirmektedir.
6. Metin ve söylemlerin yorumlanmasında tarihsel bağlam dikkate alınır. Tarihsel bağlam ve yönelim, metin ve söylemlerin zaman içinde metinlerarası ve söylemlerarası bağlantısının kurulmasında yeniden bağlamsallaştırmanın işlevselliğini olanaklı kılmaktadır.
7. Metinlerarası ve söylemlerarası ilişkiler kadar, çeşitli türler ve kamusal alanlar da analiz edilebilmektedir.
8. Analizdeki spesifik araştırma sorusuna uygun araçlar ve kategoriler seçilerek ve sürekli olarak genişletilerek, araştırma problemi ayrıntılı olarak incelenmelidir.
9. Büyük teoriler araştırmanın temelini kursa da spesifik araştırma konularının analizi için daha orta ölçekli kuramlar daha uygun kuramsal dayanak sunmaktadır.
10. Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesi önemli bir hedeftir. Araştırma sonuçları uzmanlara sunulmalı, uygulamaları sağlanmalı ve kamuoyuna anlatılmalıdır (Wodak, 2015, s.2).

Söylem tarihsel yaklaşım, söylemsel olayları incelerken, toplumsal ve siyasal alanların ard yöresini ve tarihsel kaynaklardan elde edilen bilgileri birleştirmektedir. Söylemsel eylem ve pratiğin artzamanlı değişimini tarihsel boyutuyla ele almaktadır. Söylemin bağlamsal durumunu açıklamak için sosyal teorilerden faydalanılmaktadır. Söylem tarihsel yaklaşım

Frankfurt Okulu eleştirel teorisinin² sosyofelsefi temellerinden, Habermas'ın müzakereci demokrasi³ ve dil felsefesi kavramlarından beslenerek söylemsel olay ve türlere sosyal bir eleştiri geliştirmektedir (Wodak ve Weiss, 2005, s. 124; Reisigl ve Wodak, 2009; Wodak, 2011, s.65). Metin ve söyleme getirilen bu sosyal eleştiri vasıtasıyla metin ve söyleme içkin çelişkilerin, tutarsızlıkların ve ikilemlerin keşfi amaçlanmaktadır. Söylemsel eylem, pratik ya da olayın açık ya da örtük manipölatif/ikna edici karakterinin ortaya çıkarılması için bağlamsal bir keşfe çıkılarak disiplinlerarası bir yorumlama yapılmaktadır. Söylemsel olanın deşifre edilmesi neticesinde geleceğin iletişimsel eylemlerinin cinsiyetçi, ırkçı ve ayrımcı dilden arındırılması ve okullarda, hastanelerde ve benzeri kurumlarda buna yönelik dilsel engellerin aşılmasına yardımcı klavuzların hazırlanması amaçlanmaktadır (Wodak, 2015, s.3). Söylemin dilsel engellerden arındırılarak ifşası iletişimsel eylemi ötekileştirilen azınlıklar ya da göçmenler adına daha adil, eşit ve özgür kılmaktadır.

Söylem tarihsel yaklaşımda ideoloji belirli bir grubun tek taraflı inançlarını, zihinsel temsillerini, bakış açılarını, görüşlerini, tutumlarını ve değerlendirmelerini söylem aracılığıyla kurmakta ve eşit olmayan güç ilişkilerinin sürdürülmesinin aracı olarak hizmet etmektedir. Hegemonik kimlik inşalarıyla kamusal alanı kontrol etmektedir. Söylem tarihsel yaklaşım buradan hareketle söylemdeki ideolojik örüntüleri deşifre ederek, hegemonik kimliğin söylemsel yapılanmasını yapı söküme uğratmaktadır. Hegemonik dil ve kimlik sosyal aktörler arasında güç dengesizliğini yaratmaktadır. Bu asimetrik güç kullanımı fiziksel şiddet ve tehditlerle toplumun disipline edilmesi, otoriteye itaatın-boyun eğmenin sağlanması veya üretim araçları-ilişkilerinin sahipliğiyle sürdürölmektedir. Söylemdeki gücün meşrulaştırılması ise dilsel yapılarla kurulan hegemonik anlatılarla kurulmaktadır. Metin ve söylem ideolojik mücadele alanlarına dönüşmektedir. Söylem tarihsel yaklaşım metinlerdeki ideolojik söylemle toplumsal olanın/kamusal alanın kontrol altına alınma karakteristiğini çözümleyerek, dildeki asimetrik güç inşasını ortaya çıkarmaktadır (Wodak, 2015, s.4; Jorgensen ve Philips, 2002, s.64).

Söylem tarihsel yaklaşım toplumsal sorunları, sözlü, yazılı, görsel metinleri, teorik-ampirik bilgiyi sağlayan bağlam bilgisiyle analiz ederek açıklama çabası içindedir. Bu amaçla, bağlamın dört boyutuna eğilen Reisigl ve Wodak (2009), söylemi, toplumsal eylemin belirli alanlarında konumlanan bağlam temelli göstergesel pratikler dizisi, toplumsalı kuran ve aynı zamanda onun tarafından inşa edilen yapı, makroyapıyla ilişkili bir kavram ve farklı bakış

- 2 Frankfurt Okulu eleştirel teorisi Max Horkheimer'in 1937 tarihli "geleneksel ve eleştirel kuram" makalesine dayanmaktadır. Makale eleştirel teorisinin geleneksel teorisinin toplumu anlamak ya da açıklamak amacının aksine toplum kritiği ve toplumsal değişimi öncelemektedir. Eleştirel teori tarihsel özgülüğü içerisinde toplumsalın bütününe yönelmelidir. Eleştirel teori, ekonomi, sosyoloji, tarih, siyaset bilimi, antropoloji ve psikoloji dahil olmak üzere başlıca sosyal bilimleri bütöleştirerek toplumsal olanı anlama çabası içinde olmalıdır (Wodak ve Meyer, 2009, s.16).
- 3 Habermas'ın müzakereci demokrasi kavramı toplumu oluşturan bütün farklılıklarının hukukun üstünlüğü ile garanti altına alınan kamusal alanda tartışmaya, eleştiriye ve karar alma süreçlerine özgür ve eşit bir şekilde katılabildikleri güçlü bir sivil toplumu işaret etmektedir. Böyle bir toplumda dil demokratik bir şekilde örgütlenebilecek ve farklı bakış açıları, istekler, çıkarlar, fikirler ve argümanlar kamusal alanda özgürce paylaşılarak çoğulcu toplumlar oluşacaktır (Habermas 1996'dan akt. Reisigl ve Wodak, 2001, s.34).

açılarına sahip çeşitli toplumsal aktörlerin gerçeklik ve normatif geçerlilik iddialarıyla ilgili tartışmalarla bağlantılı sosyal bir durum/olay olarak tanımlamaktadır (s.87). Bu tartışmalar ve farklı gerçeklik ve geçerlilik iddiaları, söylemin sınırlarının sabit olmayıp, çoğul mücadele alanlarını içeren dinamik bir yapı olarak yorumlanması gerekliliğini göstermektedir. Yazılı, sözlü ya da görsel bütün metinler söylemin parçaları olarak işlevselleşmekte ve dilsel eylemin üretimini ve alımlanmasını somutlaştırmaktadır. Dilin toplumsal olarak kullanımının somut nesnelere olarak metinler, türlere ayrılmaktadır. Bu türler, hükümetlerin politika konuşmaları olabileceği gibi uzmanların televizyon tartışmaları veya dil dışı sosyal olaylar veya durumlar olarak çeşitlenebilmektedir. Söylem tarihsel yaklaşım bütün bu dilsel ve dil dışı yapıların değişimini ve metinlerarası ve söylemlerarası ilişkileri sosyopolitik değişkenlerle açıklamaya çalışmaktadır (s.89). Söylemlerarasılık, bir söylemin ya da metnin alt başlıklarla ilişkilendirilerek anlaşılabilirliğini ve yeniden bağlamsallaştırma yoluyla diğer metinler ve türlerle bağlantı noktalarının keşfedilmesiyle açıklanabilecektir (Weiss ve Wodak, 2003, s.15-16).

Söylem Tarihsel Yaklaşımında Söylemsel Stratejiler

Ruth Wodak (2001)'e göre ırkçılık, ayrımcılık ve dışlama pratiği söylemsel olarak kendisini açığa vurmaktadır. Söylemsel türler aracılığıyla ırkçı fikir ve inançlar sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Böylelikle ayrımcı-dışlayıcı pratikler söylemle hazırlanır, yayınlanır ve bu söylemlere meşruiyet kazandırılır. Ötekinin olumsuzlandığı politik söylemler belirli dilsel damgalamaların stratejik kullanımıyla kurulmaktadır. “Sağ-kanat popülist siyasetçilerin retoriğinde açığa çıkan imaları, örtülü nedensellikleri, varsayımları, kinayeleri ve sözdizimsel dilsel çarpıtmaları gizli anlamları barındırmaktadır. İlgili dilbilimsel yapılardaki açık ya da örtük anlamların anlaşılır olması için söylem tarihsel yaklaşım, sistematik nitel analizi dörtlü bağlamsal aşamayla yapmaktadır: Bunlar;

1. Sözcüler, türler, metinler ve söylemler arasındaki metinlerarası ve söylemlerarası ilişkiler,
2. Dil dışı toplumsal değişkenler,
3. Metinlerin ve kurumların tarihi ve arkeolojisi,
4. Belirli bir durumun kendi özgül bağlamının kurumsal/yapılandırılmış çerçeveleridir (Wodak, 2009, s.7; Wodak, 2012; s.529).

Bağlamın bu dörtlü katmanları vasıtasıyla söylemlerin, türlerin ve metinlerin sosyo-politik değişiminin/dönüşümünün keşfedilmesi amaçlanmaktadır. Böylece söylemlerin makro-başlıklarla ilintisi, çoğul yapısı ve tartışmalı/eleştirel içeriği betimlenmiş olmaktadır.

Ruth Wodak “biz” ve “ötekiler” ayrımının kurulmasında olumlu biz temsilleri ve olumsuz ötekiler temsilleri üzerinden söylemsel stratejiler inşa edildiğini belirtir ve söylemsel olarak kurulan beş ayrı söylemsel stratejiden bahseder: adlandırma, yüklemleme, kanıtlama/

uslamlama, çerçeveleme ve yoğunlaştırma/hafifletme stratejileridir.

Adlandırma/Referans/Aday Gösterme (Referential/Nomination) Stratejileri: Bu stratejide toplumsal aktörler, olaylar, konular, eylemler ve süreçler grup içi ve grup dışı ayrımların yaratılmasıyla söylemsel ve temsili olarak inşa edilmektedir. Bu inşa çeşitli metafor, metonimi ve mecaz-ı mürsel gibi dilsel kategoriler aracılığıyla kurulmaktadır (Wodak, 2009, s. 8; Wodak, 2015, s.9).

Anlam Yükleme/Yüklemleme (Predication) Stratejileri: Bireylerin, grup üyelerinin ya da bir bütün olarak grubun yüklem yoluyla dilbilimsel olarak karakterize edilmesidir. Yüklemleme stratejileri, örtük ya da açık dilbilimsel biçimlerde bulunan olumlu/olumsuz niteliklerin atfedilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu stratejiler toplumsal aktörleri pozitif ya da negatif yönde etiketlenmesini amaçlamaktadır. Olumlu/olumsuz özelliklerin değerlendirici nitelikleri yaratılmaktadır. Adlandırma stratejisinden keskin ayrımları yoktur. Adlandırma stratejisinde sosyal aktörlerin söylemsel inşası, yüklemleme stratejilerinde toplumsal aktörlerin söylemsel niteliği kastedilmektedir. Sıfatlar, edatlar, bağlaçlar, stereotipik cümleler kullanılmaktadır. Hatalı inanış/inançlar, yanlış fikirler ve geleneksel/kurumsallaşmış dilsel yapılar meşrulaştırılmaktadır.

Kanıtlama/Uslamlama (Argumentation) Stratejileri: Olumlu ve olumsuz atıfların gerekçelendirildiği toposlar kullanılmaktadır. Normatif hakikatlerin/doğruluğun ya da gerçeklik iddialarının sorgulanması veya gerekçelendirilmesi yapılmaktadır. Kişilerin ya da politikaların toplumsal ya da politik olarak dışlanması ya da dahil edilmesinin meşru kılınmasının gerekçeleri sunulmaktadır.

Bakış Açısı Edindirme/Çerçeveleme (Framing) Stratejileri: Konuşmacıların söyleme katılımlarını ifade etmelerini sağlayan perspektif, çerçeveleme veya söylem temsiline odaklanılmakta ve ilgili olay veya ifadelerin raporlanması, tanımlanması, anlatımı veya alıntılanması sırasında bakış açılarına bakılmaktadır. Konuşmacının ya da yazarın bakış açısı ve olaylara/durumlara mesafesi ya da konumlanması kastedilmektedir (Wodak, 2009, s.9).

Yoğunlaştırma/Hafifletme (Intensification/mitigation) Stratejileri: Her iki strateji de ifadelerin edimsel gücünü yoğunlaştırarak veya azaltarak bir önermenin epistemik statüsünü nitelendirmeyi, olguların olduğundan daha önemli veya önemsiz gösterilmesini sağlamaktadır. Bu stratejiler temsilin önemli bir yönü olabilir çünkü temsiliyeti keskinleştirerek veya yumuşatarak işlemektedir (Wodak, 2009, s.9).

Söylem Tarihsel Yaklaşımda Metodoloji

Söylem tarihsel yaklaşım ilk kez 1986 Avusturya Başkanlık seçimlerinde Kurt Waldheim'ın Yahudi karşıtı stereotiplerle örülü söylemlerini analiz etmek için kullanılmıştır. “Disiplinlerarası bu çalışmada söylem tarihsel yaklaşım Yahudi karşıtı önyargıların dilsel tezahürlerini sosyo-politik ve tarihsel bağlamda analiz etmek için, çeşitli dilsel yaklaşımlar

tarihsel ve sosyolojik araştırmalarla birleştirilmiştir. Analiz edilen veriler hem sözlü hem de yazılı metinlerden oluşmuştur: Waldheim’in geçmişine ilişkin tarihi uzman raporları, üç Avusturya gazetesi ve New York Times, politikacıların açıklamaları, günlük haber yayınları ve TV haberleri, röportajlar, TV tartışmaları, duruşmalar, belgesel haber dizileri, Almanya’daki tartışmalar, çeşitli kurumsal ortamlar ve Viyana’nın merkezinde Avusturya direnişini anma töreni analize dahil edilmiştir.” (Wodak, 2009, s. 11). Bu şekilde disiplinlerarası ve bağlamsal olarak yapılan bir analiz yaklaşımı olan söylem tarihsel yaklaşım, 1990’larda Romanya göçmenlerine karşı yapılan ırkçı ayrımcılık ve Avusturya’daki ulusal kimlik hakkında geliştirilen söylemleri analiz ederken geliştirilmiş ve detaylandırılmıştır. Bir diğer çalışma, damgalanmış grupların politik ve toplumsal olarak dışlanmalarına sebep olan ulusal benzerlik ve farklılıkların söylemsel inşası üzerinde yapılmıştır. Ulusal kimliğe dahil etme ve ulusal kimlikten dışlama politikaları Avrupa Birliği parlamentolarında sığınmacılık ve göçle ilgili siyasi tartışmalarda ve Avrupa kimliğinin söylemsel inşası Alman, İngiliz ve Fransız politikacılarının konuşmalarında araştırılmıştır. Daha yakın zamanda söylem tarihsel yaklaşım sekiz Avrupa Birliği ülkesinde kurumsal ve yapısal ayrımcılığın araştırıldığı beşinci XENOPHOB Projesi’nde kullanılmıştır. Her bir ülkede sosyo-politik tarihsel geleneklerin dışlama pratikleri üzerinde etkisinin büyük olduğu bulgulanmıştır. Bu araştırmalar sonucunda dışlayıcı uygulamaların belli bir güç asimetrisinde ortaya çıktığı, ayrımcılığın ya da dışlamanın herhangi bir niyetle ya da amaçla yapıldığının inkârı, egemenlerin kendi uygulamalarını haklı ve meşru kabul etmeleri, dışlayıcı eylemlerin genelde dilde kodlandığını ve bunların açık değil, örtük anlamları olduğu açığa çıkarılmıştır. Sığınmacıların, göçmenlerin ya da mültecilerin ulusal ve bölgesel İngiliz gazetelerinde 10 yıllık haberlerde nasıl yer aldığı söylem tarihsel analizle ele alınmış ve sistematik söylem analizinin yeni metodolojileri geliştirilmiştir. Yabancı grupların tarihlerine, amaçlarına veya kötü durumlarına bakılmaksızın bir grup “ötekiler” olarak olumsuz çağrışımlarla temsil edildiği sonucuna varılmıştır (Wodak, 2009, s.11-12). Yaklaşımın metodolojisini kuran bu araştırmalarda tarihin, sosyo-politikanın ve dilbilimin kuram ve yöntemlerinin disiplinlerarası bir nitelikte sentezlendiği anlaşılmaktadır.

Söylem tarihsel yaklaşım üç boyutta işlevseldir ya da üç adımda yürütülmektedir: Belirli bir söyleme özgü belli başlıkların ve içeriklerin saptanması; söylemsel stratejilerin araştırılması ve bu bağlam temelli söylemsel içerik ve stratejilerin dilbilimsel ifadelerinin incelenmesidir (Leeuwen ve Wodak, 1999, s.91). Buradan hareketle, söylem tarihsel yaklaşımda özgül bir söylemin ve ona bağlı metinlerin analizi’nde araştırmada cevabı aranan sorular aşağıdaki gibidir;

1. Kişiler, nesnelere, olgular/olaylar, süreçler ve eylemler nasıl adlandırılmaktadır ve bunların dilbilimsel ifadeleri nelerdir?
2. Toplumsal aktörlere, nesnelere, olgulara, olaylara, süreçlere ve konulara hangi özellikler, nitelikler ve kategoriler atfedilmektedir?
3. Analiz edilen söylemde hangi argümanlar /iddialar /önergeler kullanılmaktadır?

4. Bu adlandırmalar, atıflar ve argümanlar hangi perspektiften/bakış açısından ifade edilmektedir?
5. İlgili ifadeler açıkça ifade edilmiş midir; ifadelerde yoğunlaştırma mı yoksa hafifletme mi söz konusudur, sorularına, söylemler/metinler/türler ve her türlü dil dışı değişkenler vasıtasıyla yanıt aranmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2009, ss.93-94).

Bu beş araştırma sorusu söylemsel stratejileri oluşturmaktadır. Söylemsel stratejilerle belirli bir sosyal, psikolojik, politik ve dilbilimsel hedefe ulaşmak için söylemde geliştirilen stereotipik ifadeler, nitelermeler, adlandırmalar, önermeler, bakış açıları, önemli/önemsiz gösterilen olgular araştırılmaktadır. Bir diğer deyişle, Söylem Tarihsel Analizle bu söylemsel stratejiler dilbilimsel yapıların çeşitli düzeylerinde deşifre edilmektedir (Wodak ve Meyer, 2009, s.110).

Bu sorularla genel planlaması yapılan araştırma, sekiz adımla ilerletilmektedir:

1. Daha önce yapılmış olan araştırmaların bulgularının okunarak teorik bilgilerin yeniden gözden geçirilmesi,
2. Araştırma sorusuna bağlı olarak çeşitli söylemlerin, söylemsel olayların, toplumsal alanlar olarak sosyal aktörlerin, göstergebilimsel medyanın ve her türlü metnin odağında verilerin toplanması ve bağlamsal bilginin elde edilmesi,
3. Toplanan veri setlerinin araştırma analizine uygun olarak seçilmesi ve hazırlanması,
4. Literatür taraması ve verilerin ilk olarak gözden geçirilmesinden sonra araştırma sorusunun ve varsayımların özgül hale getirilmesi,
5. Araştırmanın kendine özgü varsayımlarını belirleyebilmek için, ilk varsayımların niteliksel pilot çalışmayla sınanması,
6. Nitel ve nicel veri setlerine dayalı detaylı vaka çalışmaları/analizlerin yapılması,
7. Tarihsel, sosyolojik ve dilbilimsel bağlam bilgisi ve daha önceki bulguların/sonuçların yorumlanmasıyla eleştirinin formüle edilmesi,
8. Araştırma sonuçlarının uygulamaya dönük yapılandırılmasıdır (Wodak ve Meyer, 2009, s.112).

Söylem tarihsel yaklaşım, disiplinlerarası bir yönelimle tarihin, siyasetin, sosyolojinin ve dilbilimin yöntemlerinden ve bağlamsal bilgisinden yararlanır. Tarihsel analizle statik yapının üzerine giderek, söylemsel değişimin artzamanlı yeniden inşası ve açıklanması sağlanır ve ayrıca araştırma sonuçlarının toplumsal yaşamda özgürleştirici ve demokratik amaçlar için uygulanması olanaklı hale getirilir.

Söylem Tarihsel Yaklaşım ve Analiz Yönteminin Uygulanması

Söylem Tarihsel Yaklaşım söylemleri analiz ederken dilin tarihsel bağlamı içinde politik alanda kullanımının çözümlenmesine odaklanmaktadır. Irkçılık, göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı, antisemitizm, cinsiyetçilik vb. konuların söylemde nasıl kurulduğunu/ inşâ edildiğini çoklu söylemler/metinler/türler ve bunların alt başlıklarıyla/temalarıyla metinlerarası ve söylemlerarası ilişkilendirilmesiyle analiz edilmektedir. Örneğin işsizlik konusunda kurulan bir söylem, ekonomik kriz, güvenlik, göçmen-karşıtlığı, yabancı düşmanlığı gibi konularda kurulan diğer söylemlerle söylemlerarası bir ilişki içindedir. Aynı zamanda bu konularda geliştirilen söylemlerin sözü edilen söylemlerarası ilişkisi, medyada uzman konuşmaları, politikacıların söylevleri, haber metinleri, parlamento görüşmeleri vb. farklı metinler/türler üzerinden metinlerarası ya da çoklu metin analiziyle birlikte tarihsel, sosyo-politik bağlam içinde çözümlenebilmektedir. Yaklaşım analiz edilmek istenen bir konuda kurulan söylemlerin, ilgili olduğu diğer konulardaki söylemlerle birlikte düşünülmesi ve bunların farklı metin türlerindeki inşasını tarihsel bağlamda kurgulanışının politik alandaki yansımalarını irdelemektedir (Weiss ve Wodak, 2003, s.15-16).

Analizin uygulanma yöntemi 3 aşamadan oluşmaktadır: 1. Irkçı, antisemitik, milliyetçi veya etnik ayrımcılığa dayalı bir söylemde/metinde içeriğin/başlıkların saptanması, 2.İlgili söylem ve metindeki söylemsel stratejilerin (adlandırma, yüklemleme, kanıtlanma, bakış açısı edindirme, yoğunlaştırma/hafifsetme stratejileri) araştırılması, 3.Ayrımcı söylemi kuran stereotipik ifadelerin, basmakalıp yargıların, metaforik dilsel/dilbilimsel araçların ve böylelikle “içerme” “dışlama” stratejisinin söylemdeki dilsel söz öbeklerinin bulgulanmasıdır. Kısacası Söylem Tarihsel Yaklaşım, belirli bir konuda kurulan söylemde söylemsel stratejilerin araştırılması ve bu stratejileri oluşturan dilsel araçların ortaya çıkarılmasını tarihsel bağlam ışığında analiz etmektedir. Söylemsel stratejiler, toplumsal aktörlerin “olumlu biz”, “olumsuz öteki” olarak nasıl adlandırıldıklarını, (Adlandırma Stratejisi); örtük ya da açık nitelendirilme/damgalanma biçimlerini (Yüklemleme Stratejisi); “dışlama pratiğinin, olumlu/olumsuz atf ve nitelermelerin meşruluğunun gerekçelendirilmesini (Kanıtlanma Stratejisi); söylemi kuran kişinin söylemi çerçevelemesi ve toplumsal aktörlere/olaylara mesafesi/konumlanmasını (Bakış açısı, çerçeveleme Stratejisi) ve son olarak söylemdeki olguların olduğundan daha önemli/önemsiz gösterilmesini ve dilsel ifadelerin edimsel gücünün niteliğini (Yoğunlaştırma/hafifsetme Stratejisi) anlatmaktadır (Wodak ve Meyer, 2009, ss. 40-41). Ruth Wodak’ın göçmen-karşıtı söylem araştırmalarında ortaya çıkardığı söylemsel stratejilerin hangi toposlar ve dilsel araçlarla kurulduğu aşağıda sunulmaktadır.

Ruth Wodak grup-içi ve grup-dışı sınırlarının, “olumlu biz” ve “olumsuz ötekiler” temsiliyetinin ve “ikna retorığı”nin söylemdeki haklılaştırma ve meşrulaştırma argümanlarıyla kurulduğunu anlatmaktadır. Wodak’ın söylemsel stratejileri “içerme ve dışlama” pratiğinin bu argümanlarıyla oluşturulmaktadır. Wodak, açık veya çıkarım yapılabilir öncüller olarak “toposları” söylemdeki temel argümanı besleyen/güçlendiren/meşrulaştıran gerekçeler dizisi olarak tanımlamaktadır. Böylelikle söylemdeki merkezi argüman toposlarla

ilişkilendirilmekte ve söylemdeki savlar/önermeler ve sonuçlar doğal ya da haklı bir savunuya dönüştürülmektedir. Ayrımcılık söylemlerinde inandırıcı görünen aldatıcı/yanıltıcı argümanların meşrulaştırılması toposlarla mümkün olmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2009, ss.109-110).

Wodak “ötekiler”, özellikle de göçmenler hakkında konuşulurken ya da yazılırken kullanılan toposları pek çok araştırmasından elde ettiği verilerle listelemiştir. Bu araştırmalar seçim kampanyaları, parlamento tartışmaları, göçmenlere yönelik politika raporları/yasalar/yönetmelik gibi resmî belgeler, medya haberleri/raporları vb. dökümanların analiziyle ortaya çıkarılmıştır. Bu toposların “göçmenleri dışlama argümanı”nı haklı çıkarmaya/meşru göstermeye çalışan önermeler olarak kullanıldığı bulgulanmıştır: “Göçmenler topluma yük oluyorlar”, “Tehlikeliler ve tehdit oluşturuyorlar”, “Kültürleri çok farklı (olumsuz niteleme)” şeklindedir. “Bu şekilde göçmenler günah keçisi olarak kurgulanmış; işsizliğe veya genel hoşnutsuzluğa neden olmakla suçlanmış veya Avrupa Kültürünü tehdit eden bir güvenlik sorunu gibi algı yönetimi yapılmıştır.” Benzer şekilde “dışlayıcı söylemde” belirli metaforik ifadeler/benzetmeler kullanılmaktadır: “Göçün doğal bir afete benzetilmesi”, “Göçmenlerin sel veya çığ gibi nitelenmesi” veya “Yasadışı göçün sürüklenme/sürüklenen yığınlar” olarak betimlenmesidir (Wodak, 2009, ss.8-9).

Söylem Tarihsel Yaklaşım ve Analiz Yönteminin Uygulanması: Ulusal Literatür Taraması ve Uygulamalar Üzerinden Bir Değerlendirme

Söylem Tarihsel Yaklaşımın ve bu yaklaşımın analiz yönteminin, kavramsal ve kuramsal açıklamalarının ve uygulanma örneklerinin anlatıldığı bu araştırmada, ulusal literatürde bu yöntemin kullanıldığı makale çalışmaları DergiPark Sistemi üzerinde taranmıştır. Tarama sonucunda analiz yönteminin söylemsel ve işlevsel stratejiler üzerinden uygulandığı 10 araştırma makalesi⁴ ve derleme niteliğinde 4 adet çalışma⁵ ortaya çıkarılmıştır. Araştırma makalelerinde, Söylem Tarihsel Yaklaşım ve yaklaşımın analiz yöntemi, söylemsel stratejiler veya stratejileri kuran “içerme-dışlama” pratiği ve dolayısıyla “olumlu biz” “olumsuz öteki” temsiline kategoriler/temalar üzerinden çözümlenmesiyle çalışılmıştır. Derleme niteliğindeki çalışmaların sadece biri (Çakmak ve Bilişli, 2019) Ruth Wodak ve Söylem Tarihsel Yaklaşımı konu edinmiş; diğerleri Eleştirel Söylem Analizi içerisinde yaklaşıma yer vermiştir. Bu çalışmalar aşağıda sunulmakta olup; içerikleri, konuları ve analiz yöntemini nasıl uyguladıkları açıklanmaktadır.

Danış (2021) “*Gazete Köşe Yazısı Söylemi Kapsamında Yeni Baro Düzenlemesi: Söylem Tarihsel Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çözümleme*” makalesinde, yeni baro düzenlemesi konusunda ideolojik tutumları farklı olarak nitelediği Cumhuriyet ve Sabah Gazeteleri’nde Mustafa Balbay ve Hilal Kaplan’ın köşe yazılarını Söylem Tarihsel Yaklaşımın yüklemleme/

4 Danış (2021), Şen ve Yeniğün Altın (2020), Efe (2018), Çetin (2022), Orçin (2023), Turgut ve Çakır (2023), Şenel (2017), Küçükşakarya (2020), Saf (2023), Aşkın (2017)’dir.

5 Çakmak ve Bilişli (2019), Şah (2023), Güngör (2020), Danış ve Ercan (2019)’dur.

yükleme stratejisini kullanarak analiz etmiştir. Yüklem stratejisi Wodak'ın söylemi analiz ettiği beş stratejiden biridir. Bu strateji “olumlu biz”, “olumsuz ötekiler” ayrımını toplumsal aktörlerin olumlu/olumsuz niteliklerinin etiketlenmesiyle ve stereotipik/kalıpyargısal sıfatların, edatların, yanlış inançların ve meşrulaştırılmış/kurumsallaşmış dilsel ifadelerin söylemi inşasıyla yaratılmaktadır. Çalışma sözü edilen etiketler ve dilsel ifadelerin iki ayrı ideolojiye sahip gazetenin köşe yazılarında toplumsal aktörlere ve toplumsal olgulara nasıl yüklendiğini araştırmıştır (Danış, 2021, ss.1010-1020).

Şen ve Yenigün Altın (2020) “*Sosyal Medyada Popülist Söylemler: 31 Mart 2019 Yerel Seçim Sürecinde Adayların Twitter Gönderilerinin Analizi*” adlı çalışmalarında, Wodak'ın siyasetçilerin sağ popülist söylemlerini analiz etmek için kullandığı kategorileri kullanarak adayların Twitter gönderilerini çözümlenmiştir. Bu kategoriler, yazarların dile getirdiği şekilde aktarılacak olursa; halka hitap etme/seslenme/homojenleştirme, geleneksel ve muhafazakâr değerler, “biz” ve “onlar” inşasıdır. Yazarlar bu kategorilerden yararlanarak seçim sürecindeki popüler söylemlerin söylemsel stratejilerini çözümlenmişlerdir (Şen ve Yenigün Altın, 2020, ss.287-288).

Çakmak ve Bilişli (2019)'nin “*İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak*” adlı çalışma Ruth Wodak'ın eleştirel söylem çalışmaları içinde geliştirdiği Söylem Tarihsel Yaklaşımı ele almış ve Wodak'ın bu yaklaşımla analiz ettiği çalışmalarını aktarmıştır. Yazarlar, “Ruth Wodak'ın, göçler, ırkçılık, antisemitizm ve yabancı düşmanlığı odaklı çalışmalarında söylemleri makro başlıklar ve bunlara bağlı mikro başlıklar altında çoklu metin türlerinden aldığı büyük verilerle ve tarihsel artalanla ilişkilendirerek analiz ettiğini belirtmişlerdir. Wodak'ın popülist siyasetçilerin söylemlerini, ulusal kimliğin yaratılmasını/korunmasını ve Avusturya'nın göçmen karşıtı politikalarını çoklu medya metinleri üzerinden çözümlendiği aktarılmıştır (Çakmak ve Bilişli, 2019, ss. 114-120).

Efe (2018) “*Critical Discourse Analysis Of Discourses On And Around Coup D'état In Turkish Newspapers*” adlı çalışmasında 28 Şubat 1997 MGK Toplantısı ve Adalet ve Kalkınma Partisi'ne 2008'de açılan kapatma davası olmak üzere iki toplumsal olayın dört ulusal gazetede ele alınış biçimlerini Söylem Tarihsel Yaklaşımla analiz etmiştir. Çalışmada söylemsel olayların tarihsel kaynaklarına odaklanılmıştır. Analiz üçlü aşamada gerçekleştirilmiştir: Darbe söylemlerinin başlıkları veya içerikleri, toplumsal olayların temsilinde ve toplumsal aktörlerin tartışmalara katılımında kullanılan söylemsel stratejilerin keşfi ve bu stratejilerin dilbilimsel araçlarının incelenmesidir (Efe, 2018, s.254).

Çetin (2022)'in “*Nazi Sinemasında Nefret Söyleminin İnşası: “Der Ewige Jude” Propaganda Filmi Üzerine Bir İnceleme*” makalesinde “Der Ewige Jude” filmi Söylem Tarihsel Analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Makalede tarihsel artalan ya da tarihsel bağlam Nazi Dönemi antisemitist bakış açısı ve yabancı düşmanlığı olarak belirtilmiştir. Film söylemi Wodak'ın beş söylemsel stratejisi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacı Wodak'ın söylemlerarası ve metinlerarası ilişkileri tarihsel bağlamla birlikte ele aldığı metinler, türler,

söylemler ve eylemleri birbirleriyle ilişkilendirerek analizini yapmıştır. Bu çalışma Wodak'ın eylemler-metinler-söylemler-türler-başlıklar olarak yürüttüğü analiz metodunu uygulamıştır ve eylem alanlarını (kamuyu oluşturma, propaganda, siyasi kontrol-siyasi yönetim, tarihsel-ırksal yaklaşım, dönüşüm ve toplumsal nüfuz, değerler ve yargılar) saptadıktan sonra, her bir eylem alanına ait türleri (antisemitik ifadeler, nefret söylemleri, metaforlar, maskeleye ifadeleri, dini yargılar, nasyonel sosyalist yaklaşım, ırkçı retorik vb.) belirlemiştir; ve son olarak bu türleri belirli söylem başlıkları (Almanya ve antisemitizm, Yahudi tarihi, düşman halk ilanı-ötekileştirme, askeri hareket ve savaşlar, Yahudilere yönelik kararlar gibi) altında ilişkilendirerek analiz etmiştir. Söylem Tarihsel Yaklaşım ve analiz metodu belirli bir bağlamda belli bir konunun konuşulmasını/ön plana çıkarılmasını (toposlar), söylemsel stratejileri ve bu konu ve stratejilerin yaratıldığı dilsel araçları birlikte kullanmaktadır. Metinleri, türleri, söylemleri ve bunlarla ilişkili olan makro/mikro başlıkları tarihsel bağlam bilgisiyle bütüncül olarak ele alarak analiz etmektedir. Bu çalışmada analiz anlatılan analiz metodunun uygulanmasıyla yürütülmüştür (Çetin, 2022, ss.1080-1090).

Şah (2020)'ın "*Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar*" adlı derleme çalışması, Eleştirel Söylem Analizinin temel yaklaşımlarından Norman Fairclough, Teun A. Van Dijk, Ruth Wodak, Ron Scollon ve Siegfried Jager'in yaklaşımlarını açıklamayı hedeflemiştir. Araştırmacı, Ruth Wodak ve Söylem Tarihsel yaklaşımın kamusal kurumlar ve pratikleri ile cinsiyetçilik, ırkçılık, antisemitizm, nefret söylemi ve ayrımcılık söylemlerini toplumsal sorunlar ışığında analiz ettiğini dile getirmiştir. Yazar ayrıca Söylem Tarihsel Yaklaşımda eylem alanları, metinler, türler, söylemler ve makro/mikro başlıkların birbirleriyle ilişkili olarak analiz edilmesini Wodak'ın analiz metodunun söylemlerarası ve metinlerarası niteliğinden kaynaklı olduğunu altını çizmektedir (Şah, 2020, ss.220-222).

Orçin (2023) "*Milliyetçi Politik Aktörlerin 2023 Tahayyülü: Türkgün Gazetesinde Milliyetçi Söylem*" adlı makalesinde Milliyetçi Hareket Partisi'nin politik aktörlerinin "2023 söylemlerindeki" yönelimler ve unsurları söylemsel stratejilerle nasıl kurulduğunu analiz etmiştir. Araştırmacı milliyetçi söylemleri dilsel homojenleştirme ve dışlama pratiğini yaratan içerikler, stratejiler, dilsel araçlar ve kavrayış formları olmak üzere 3 temel başlık ve bu başlıklarla ilişkilendirdiği kategoriler ("ulusal ruh, tarihsel bellek, gelecek yönelimi, ulusal beden") etrafında analiz etmiştir (Orçin, 2023, ss.139-141).

Turgut ve Çakır (2023)'ın "*Drop Turkey from NATO now: Construction of Anti-Türkiye Discourse in the U.S. Public Opinion*" adlı çalışması The New York Times, The Washington Post ve Wall Street Journal gazetelerinde İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyeliklerine Türkiye'nin veto kararına karşı Türk karşıtı söylemlerin okuyucu yorumlarının konular, stratejiler ve dilsel pratikler kategorileri çerçevesinde analiz edilmesine dayanmaktadır. Araştırmacılar Wodak'ın beş söylemsel stratejisinden üçünü (Adlandırma, yüklemleme ve kanıtlama) kullanarak gazetenin okuyucu yorumlarında Türkiye karşıtı söylemleri analiz etmişlerdir. Türkiye'nin toplumsal aktör olarak nasıl adlandırıldığı incelenmiş ve 3 kategori açığa çıkmıştır; politik bir ülke olarak Türkiye, Erdoğan'ın imajıyla temsil edilen

Türkiye kimliği ve etnik, dini ve kültürel Türkiye kimliğidir. Söylemsel stratejilerde bu kimlik kategorilerinin nasıl kurgulandığı, olumlu/olumsuz referanslar, sıfatlarla adlandırma ve yükleme stratejilerine; farklılık ve ihanet teması, jeopolitik konum teması ve AK Parti/Erdoğan'ın Türkiye'si temasıyla kanıtlanma stratejisine gösterge oluşturmuştur (Turgut ve Çakır, 2023, ss.24-26).

Şenel (2017) *“Biz Büyük Bir Aileyiz”*: Türkiye’de Devlet Söyleminde ‘Makbul’ Kadınlık ve Aile” adlı çalışmasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve AK Parti söylemlerinde “kadınlık” ve “aile” temalarını, Wodak’ın tarihsel artalan/bağlam izleğinden hareket ederek analiz etmiştir. Araştırmacı Analizi’nde “Wodak’ın kurucu stratejiler (constructive strategies), muhafaza etme/meşrulaştırma stratejileri (preservative/ justificatory strategies), dönüştürücü stratejiler (transformative strategies) ve yıkıcı stratejiler (destructive strategies) olarak tanımladığı stratejilerle tarihsel bağlam içerisinde cinsiyetçiliği sorgulamıştır. Cinsiyetçi söylemle “kadınlık”ın ve “ailenin” nasıl kurulduğunu, adlandırıldığını ne tür özelliklerle meşrulaştırıldığını ne tür iddialar/önergelerle devam ettirildiğini ve hangi etiketlerle ifade edildiğini çözümlenmiştir. Araştırmacı aynı zamanda dönüştürücü ve yıkıcı stratejilerle söylemin bir mücadele pratiği olduğunu ve Wodak’ın analiz metodunun amacı olan eylem-söylem-pratik birlikteliğini hatırlatmaktadır (Şenel, 2017, ss.37-39).

Küçüksakarya (2020)’nın *“Habertürk ve Yeni Akit Gazetelerinde Yükleme Stratejileri: Söylem Tarihsel Yöntem Temelli Bir İnceleme”* makalesi, “31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen Türkiye yerel seçimlerine ilişkin haberlerin yer aldığı Habertürk ve Yeni Akit gazetelerinde yayınlanan haber metinleri ve köşe yazılarının yükleme stratejisi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacı haber metinlerinde ve köşe yazılarında yükleme stratejileri olumlu-açık ve olumlu-örtük; olumsuz-açık, olumsuz-örtük nitelendirmeleri çerçevesinde çözümlenmiştir (Küçüksakarya, 2020, ss.49-51).

Güngör (2020)’ün *“Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması ve Eleştirel Söylem Analizi”* adlı çalışması, Eleştirel Söylem Analizi’nde Van Dijk, Fairclough, Wodak ve Foucault’nun yaklaşımlarını açıklamakta ve söylem analizi yönteminin ana hatları üzerinde durmaktadır. Çalışma derleme makalesi niteliğinde olup, Wodak’ın analiz metodunu uygulamamıştır. Araştırma Söylem Tarihsel Yaklaşım’da söylemlerin 4 ayrı işlevini anlatan kurucu, meşrulaştırıcı/idame ettirici, dönüştürücü ve yıkıcı stratejilerini açıklamıştır (Güngör, 2020, s.8).

Danış ve Ercan (2019)’ın *“Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları”* adlı makale çalışması, söylem, söylem analizi ve eleştirel söylem analizini açıklama amacı taşıyan derleme niteliğinde bir araştırmadır. Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımlarını ve teorisyenlerini (Halliday’ın Dizgeci-İşlevsel Dilbilgisi, Fairclough’un Eytışimsel İlişkisel Yaklaşımı, Wodak’ın Söylem Tarihsel Yaklaşımı ve Van Dijk’in Söylem Bilişsel Yaklaşımı) ele alan çalışmada, Wodak’ın söylem analizi’nde kullandığı konular, söylemsel stratejiler ve dilsel araçlar açıklanmıştır (Danış ve Ercan, 2019, ss.545-546).

Saf (2023)'ın “*Höristik Karar Alma Sürecinin Popülizm 2.0'daki Kullanımı: Donald Trump'ın Tweetleri Üzerine Bir Analiz*” makalesi, Wodak'ın söylem analiz metodunun “dışlama” ve “içerme” stratejisi baz alınarak oluşturulan belirli kategoriler/temalar/alt başlıklar altında çözümlenmiştir: “*Kurgulara odaklanma, dış güçler tarafından tehdit edilme, vatanın korunması, geleneksel değerlerin ve ahlâkın muhafaza edilmesi, basit çözümler üreten ve kurtarıcı rolü oynayan lider.*” Bu çözümlenme yapıldıktan sonra söylemsel stratejiler analiz edilerek, “olumlu biz”; “olumsuz öteki” inşasının nasıl kurgulandığı “*suçun başkasına atılması, tarihsel ve lider odaklı söylem, ötekilerin düşmanlaştırılması ve provokasyon*” alt başlıklarıyla ortaya çıkarılmıştır (Saf, 2023, s.77).

Aşkın (2017) “*Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31 Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu*” adlı çalışmasında korku söyleminin inşasını Sabah, Takvim, Yeni Şafak, Star, Türkiye, Yeni Akit, Akşam, Güneş, Milliyet, Vatan, Habertürk, Yeni Asya, Yeni Birlik (iktidar yanlısı olarak seçildiği belirtilmiştir); ve yarı muhalif olarak araştırmada nitelendirilen Hürriyet gazetelerinin ilk sayfasında 1 Kasım 2016'da çıkan haberlerin analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmacı Söylem Tarihsel Yaklaşımı söylem analizi yöntemi olarak tercih etme nedenini, yaklaşımın söylemi çözümlerken dilbilimsel boyutu aşması ve “tarihsel, siyasal, toplumsal ve psikolojik boyutları analize dâhil etmesi” olarak belirtmiştir. Çünkü araştırmacı “*Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu*”nu korku kültürünün politik alanın bir yansıması olarak nitelendirmiştir. Araştırma siyasal söylem stratejilerinin nasıl kurulduğunu sorgulamış ve Wodak'ın söylemsel stratejileriyle gazetelerin birinci sayfaları analiz edilmiştir. Böylelikle korku söyleminin medya dolayımıyla inşası, söylemsel stratejilerin nasıl kurulduğu ve stratejileri kuran dilsel araçlar bulgulanmıştır (Aşkın, 2017, ss.121-123).

Değerlendirme ve Sonuç

Söylem analizinin eleştirel söylem çalışmaları içerisinde yer almasını sağlayan ve analize “eleştirel” niteliğini kazandıran Teun Van Dijk, Norman Fairclough, Ruth Wodak, Theo Van Leeuwen, Gunther Kress, Siegfried Jager ve Florentine Maier kendi yaklaşımlarını geliştirmişler fakat sözü edilen isimlerin analizlerinde ortaklaşan kavramlar ideoloji, güç, bağlam, metin, sosyal gerçeklik ve toplumsal sorunlar/eylemler olmuştur. Ayrımcılığa, ırkçılığa ve her türden dışlama pratiğine karşı özgürlüğün ve demokratik dilin yaratılması amacıyla eleştirel bakış açısıyla metinleri/söylemleri bütünsel okumak ve değerlendirmek sözü edilen kuramcıların ortaklaştıkları ana hedefdir. Bu nedenle söylem analizlerini, Eleştirel Söylem Analizi içerisinde konumlandırmışlardır.

Eleştirel Söylem Analizi'nde Ruth Wodak, dili ve dil-dışı değişkenleri analiz etmek için tarihsel ve sosyo-politik bağlamı dilbilimsel yöntemle sentezlediği ‘Söylem Tarihsel Yaklaşımı’ geliştirmiştir. Bu yaklaşım söylemsel pratiklerin farklı metinlerde değişimini art zamanlı olarak incelemektedir. Wodak, her bir metnin ve söylemin metinlerarası ve söylemlerarası niteliğiyle her dönemde yenidenbağlamsallaştırmayla tekrar tekrar inşa

edildiğini anlatmaktadır. Metinler ve söylemler makro ve mikro başlıklarla/türlerle birbirine bağlı şekilde tarihsel ve sosyo-politik bağlam hesaba katılarak analiz edilmektedir.

Söylemin parçaları/bileşenleri olarak yazılı, görsel ya da konuşmaya dayalı metinlerde Söylem Tarihsel Yaklaşımın yanıtlamayı hedeflediği sorular, söylemsel stratejileri işaret etmektedir. Sosyal aktörlerin, toplumsal sorun/olay/olgu/konuların, süreçlerin ve “olumsuz öteki” olarak sunulan damgalanmış grupların nasıl adlandırıldıkları (adlandırma stratejisi); hangi olumlu/olumsuz niteliklerin bu gruplara atfedildiği (yükleme stratejisi); bu gruplara, konulara, aktörlere ve olaylara yaklaşırken kurulan iddia, varsayım ya da önermelerin ne şekilde meşru kılındığı (kanıtlama/uslamlama stratejisi); söylemi kuran aktörün bakış açısı ve söylemde dışlanan gruplara mesafesi/konumlanması (bakış açısı edindirme/çerçeveleme stratejisi) ve dilsel ya da dil-dışı göstergelerdeki örtük ya da açık ifadelerin yoğunlaştırılma/hafifletme biçimlerinin neler olduğu (yoğunlaştırma/hafifletme stratejisi) söylemde çözümlenen söylemsel stratejilerdir. Bu stratejiler söylemde dilsel araçlarla (metaforik ifadeler, stereotipik yargılar, benzetmeler, basmakalıp sözler vb.) kurulmaktadır. Dilsel araçlar söylemin “içerme ve dışlama pratiğini” ve “olumlu biz” “olumsuz öteki” temsiliyetini oluşturmaktadır. Söylemsel stratejilerin ve dilsel araçların belirli bir konuda tarihsel/politik analizinin nasıl uyguladığı hem Wodak’ın göçmen-karşıtı çalışmaları hem de ulusal literatürden örnek çalışmalarla açıklanarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme dilin anti-demokratik niteliğini, eşit ve adil olmayan söylemin ideolojik örüntüsünü ve belirli toplumsal gruplara karşı nasıl ırkçı, ayrımcı ve dışlayıcı bir baskı aygıtına dönüştüğünü göstermek açısından önem arz etmekte olup; dilin eşit ve adil kullanımının örgütlenmesi için Söylem Tarihsel Yaklaşımın ve analiz yönteminin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Bu çalışmanın, ulusal literatürde yaklaşımı anlatan ya da yaklaşımın analiz yöntemini uygulayan makale çalışmalarına odaklanması sınırlılığını göstermektedir. Bu nedenle ulusal tezlerde yaklaşımın nasıl uygulandığının araştırılması ulusal literatüre katkı sunacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no grant support.

Kaynakça/References

- Aşkın, A. C. (2017). Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31 Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* (27), 109-134. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.373244>
- Aydın, D., & Ercan, G. S. (2022). Gazete Köşe Yazısı Söyleminde Yükleme Stratejileri: Söylem Tarihsel Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çözümleme. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 33(2), 305-330. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.373244>

org/10.18492/dad.1165818

- Çakmak, F., & Bilişli, Y. (2019). İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 99-124. <https://doi.org/10.18037/ausbd.566784>
- Çetin, N. S. (2022). Nazi Sinemasında Nefret Söyleminin İnşası: “Der Ewige Jude” Propaganda Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 1068-1096. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1103947>
- Çetin, N. S. (2022). Nazi Sinemasında Nefret Söyleminin İnşası: “Der Ewige Jude” Propaganda Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 1068-1096. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1103947>
- Danış, P. (2021). Gazete Köşe Yazısı Söylemi Kapsamında Yeni Baro Düzenlemesi: Söylem tarihsel Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çözümleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1001-1023. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.770572>
- Ercan, G. S., & Danış, P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527-552.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması ve Eleştirel Söylem Analizi. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.
- İnceoğlu, Y., Özçetin, B., Gökmen Tol, M., Alkurt, S. V. (2014). Health and Its Discontents: Health Opinion Leaders’ Social Media Discourses and Medicalization of Health. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* (21), 103-127. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.96677>.
- Jorgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage.
- Kılınc, Ö., & Arıcı, A. (2020). Yıllık Raporlarda Kurumsal Anlatı: Kurum Yöneticilerinin Mektuplarına Yönelik Bir Söylem Analizi. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 7(1), 167-194. <https://doi.org/10.24955/ilef.736324>
- Küçüksakarya, E. (2020). Habertürk ve Yeni Akit Gazetelerinde Yükleme Stratejileri: Söylem tarihsel Yöntem Temelli Bir İnceleme. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 45-54.
- Orçin, G. (2023). Milliyetçi Politik Aktörlerin 2023 Tahayyülü: Türkğün Gazetesinde Milliyetçi Söylem. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (65), 135-154. <https://doi.org/10.47998/ikad.1324218>
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2001). *Discourse and discrimination: Rhetorics of racism and antisemitism*. London: Routledge.
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2009). The discourse-historical approach, in R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (2nd ed., pp. 87–121). London: Sage.
- Saf, H. H. (2023). Hüristik Karar Alma Sürecinin Popülizm 2.0’daki Kullanımı: Donald Trump’ın Tweetleri Üzerine Bir Analiz. *Aksaray İletişim Dergisi*, 5(2), 66-84. <https://doi.org/10.47771/aid.1263707>.
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi* (7), 210-231. <https://doi.org/10.46250/kulturder.819362>
- Şen, A. F., & Yenigün Altın, Ş. (2020). Sosyal Medyada Popülist Söylemler: 31 Mart 2019 Yerel Seçim Sürecinde Adayların Twitter Gönderilerinin Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* (35), 281-310. <https://doi.org/10.17829/turcom.749210>
- Şenel, B. (2017). “Biz Büyük Bir Aileyiz”: Türkiye’de Devlet Söyleminde ‘Makbul’ Kadınlık ve Aile. *Mülkiye Dergisi*, 41(2), 31-70.
- Turgut, H., & Çakır, A. (2023). “Drop Turkey from NATO now”: Construction of Anti-Türkiye Discourse in the U.S. Public Opinion. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi* (10), 20-48. <https://doi.org/10.56676/kiad.1252485>

- Van Leeuwen, T., & Wodak, R. (1999). Legitimizing immigration control: A discourse-historical analysis. *Discourse studies*, 1(1), 83-118.
- Weiss, G. & Wodak, R. (2003). *Critical Discourse Analysis-Theory and Interdisciplinarity*. Hampshire: Palgrave.
- Wodak R. & Weiss G. (2005). Analyzing European Union discourses: Theories and applications in Wodak, R., & Chilton, P. (Eds.). *A new agenda in (critical) discourse analysis: theory, methodology and interdisciplinarity*. (pp.121-137). Amsterdam:John Benjamins Publishing.
- Wodak, R. (2009). The semiotics of racism: A critical discourse-historical analysis. *Discourse, of course: An overview of research in discourse studies*, 311-326.
- Wodak, R. (2011). *The discourse of politics in action: Politics as usual (2nd ed.)*. Basingstoke, UK: Palgrave.
- Wodak, R. (2012). Politics as usual: investigating political discourse in action, in Handford, M., & Gee, J. P. (Eds.). *The Routledge handbook of discourse analysis*. (pp. 525-540), London: Routledge.
- Wodak, R. (2015). Critical discourse analysis, discourse-historical approach. *The international encyclopedia of language and social interaction*, 1-14. DOI: 10.1002/9781118611463/wbielsi116.
- Wodak, R., & Meyer, M. (Eds.). (2009). *Methods of critical discourse analysis*., London: Sage.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M., & Liebhart, K. (2009). *The discursive construction of national identity* (2nd ed.). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.